

תורת הבטחון

פרשת שופטים

בענין הבטחת הבוטח בה'

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וְרֵאִיתָ סוֹס וְרֶכֶב עִם רֶב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. (כ, א)

מקור מצות הבטחון

הנה כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער ג, אות ל"ג) וז"ל, "כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם (דברים י, יד). כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם (שם כ, ה). הוזהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כענין שנאמר (תהלים פה, י): "אך קרוב ליראיו ישעו", וכן כתוב (ישעיה נב, ג): "מי את ותיראי מאנוש ימות", עכ"ל. הרי, דמקור חובת מצות הבטחון הוא משום שהתורה הזהירנו לבל נירא כשנצא למלחמה. [וכ"כ הבית הלוי (ק' הגמטון) להדיא עפ"י מש"כ הרמב"ם בספר המצוות (ל"ט ג)]. וזהו המקור שאסור להיודי לפחד משום דבר בעולם, "כי ה' אלקיך עמך", וצריכים רק לבטוח בו יתב"ש - כי ישועתו קרובה לבא.

מובטח לו שלא ימצא נזק

הרמב"ם (פ"ו מהל' מלכים הל' ט"ו) האריך בענין זה וכתב וז"ל, "מי האיש הירא ורך הלבב כמשמעו, שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה, ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונו מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה, וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר אל רך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם, ולא עוד אלא שכל דמי ישראל תלויין בצוארו, ואם לא נצח ולא עשה מלחמה בכל לבו ובכל נפשו, הרי זה כמי ששפך דמי הכל ... וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי העולם הבא, שנאמר כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן כי מלחמות ה' אדוני נלחם ורעה לא תמצא אך וגו' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך", עכ"ל. דברים נוראים! דמי שלוחם מלחמת ה', ומקוה על משען ישראל ואינו ירא כלל, הרי "מובטח לו" שלא ימצא שום נזק ושום רעה!

חרדת אדם יתן מוקש

אבל מי שמתייאש מן ישועת ה' - באיזה מצב שהוא, ואינו מקוה על משען ישראל, ואינו מאמין בהש"ת שהוא - "הכל יכול" ו"בעל היכולת", ובכל מצב שהוא יש תקוה, דיש כמה וכמה אופנים

שהש"ת יכול לשלוח לו הישועה, אפילו בדרך הטבע - שיש הרבה שלוחים למקום", זהו סיבה שיבא עליו אותו רעה שדואג מפניו, ולא יזכה לישועת ה'. כדכתיב (משלי כג, ט): "חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה' ישגב". וכן מפורש בדברי הבית הלוי (ק' הגמטון) וז"ל, "חובת הבטחון בא בפסוקים הרבה רבו מספור, ומי שמחסר בו, עבירה גדולה היא, ועבירה זו עצמה גורם לו ליפול, כמאמר הכותב: "חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה' ישגב", דעל ידי זה שיחרד האדם ויפחד מאיזה דבר ולא בוטח בה', זהו עצמו גורם לו שינתן לפניו מוקש שלא היה כלל מקודם באותו דבר, "ובוטח בה' ישגב", דגם מהצרה שהיה בה ינצל", עכ"ל.

על כל פנים, הרי מקרא מלא דיבר הכותב "ובוטח בה' ישגב" - שהבוטח בהש"ת מובטח לו שיזכה לישועת ה', וינצל מכל צרה שבעולם, אך ורק מצד הבטחון בהש"ת.

מובטח שאין זה בתוך ביתי

ובאמת מצינו גמ' מפורשת בהלל הזקן שמצד מדת הבטחון היה "מובטח" שלא יבא עליו שום צרה. דאיתא בברכות (ב, ב): "תנו רבנן, מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר, אמר: מובטח אני שאין זה בתוך ביתי. ועליו הכתוב אומר משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטח בה'. אמר רבא: כל היכי דדרשת להאי קרא, מרישיה לסיפיה מדריש - מסיפיה לרישיה - מדריש. מרישיה לסיפיה מדריש - משמועה רעה לא יירא מה טעם - נכון לבו בטח בה'. מסיפיה לרישיה מדריש: נכון לבו בטח בה' - משמועה רעה לא יירא", ע"כ.

ורבינו הגר"א (אמרי טעם טז) ביאר דברי הגמ' האלו וז"ל, "הכי פירושו דהוא היה בטוח בה' שלא תבוא לו צרה בתוך ביתו. (ומה שמצינו כמה צדיקים שהיה להם צרות י"ל דהכל לפי אומץ הלב בבטחונו על ה' וכמ"ש (סולין י) שאני ר"ח דנפיש זכותיה)", עכ"ל. הרי מבואר מדברי הגר"א, דע"י מדת הבטחון, אם לבו בטוח לגמרי בה' יתברך, א"א שיבא שום צרה לתוך ביתו, כדכתיב "ובוטח בה' ישגב".

אין עוד מלבדו

וכן נמי מבואר בגמ' (סולין ג, ג) על ר' חנינא שהיה בטוח שלא יתרחש לו שום היזק וכך איתא שם: "אין עוד מלבדו - אמר רבי חנינא: ואפילו כשפים. היא איתתא דהות קא מהדרא למישקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי חנינא, אמר לה: שקולי, לא מסתייעא מילתיך, אין עוד מלבדו כתיב. והאמר ר' יוחנן: למה נקרא שמן כשפים? שמכחישין פמליא של מעלה! שאני ר' חנינא, דנפישא זכותיה", ע"כ.

וידוע מה שביאר הנפש החיים (שער ג, פסק י"ג) את דברי הגמ' האלו, שהכוונה בזה דר' חנינא - "נפישא זכותיה", היינו דלא היה סמוך על

זכויותיו ותורתו ומעשים טובים שעשה, רק משום שדיבק עצמו בקדושת מחשבתו לבעל הכחות כולם אדון יחיד הממלא כל עלמין ואין כאן שום שליטה ומציאות כח אחר כלל, וקבע בלבו האמונה "אין עוד מלבדו", ולכן היה נכון לבו בטוח בזה שלא ישלטו עליו פעולות הכשפים הנמשכים מכחות המרכבה הטמאה.

וכן ביאר הבן יהוידע (פילוסופוס, 6) וז"ל, "זהו הבטחון הגדול היה מצוי אצל הלל ע"ה מקדם קדמתא, דהא מצינו בגמרא (פליקס, 6): תנו רבנן מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי, עליו הכתוב אומר משמועה רעה לא ירא נכון לבו בטוח בה', ופירשנו דהלל ע"ה הראה לעיני הכל **גודל ועוצם בטחונו בהשם יתברך שאין לו בו שום ספק** לכך דיבר בפיו לפני העולם דברור אצלו שאין צווחה זו בתוך ביתו, ולא חש פן אחר עשרה רגעים כשיגיעו אצל ביתו ויראו שהצווחה היתה שם ואז יבוש מדבריו אלו שאמר לפניהם בבטחון ההוא, יען כי באמת היה לו בטחון אמיתי בזה, ולכן דבר זה הוא ברור אצלו כאילו הוא עומד בביתו ורואה שאין שם צווחה ולכן גילה בטחונו זה לפני העולם להראות להם תוקף בטחון שלו שהוא מגיד מראשית אחרית ולכן קראו עליו המקרא הזה משמועה רעה לא ירא נכון לבו בטוח בה' נכון דייקא בלי תערובת שום ספק כלל ועיקר", עכ"ל. חזינן דמי שבטוח כל כך, שאין לו שום ספק, שהוא כאילו עומד בביתו, ורואה שאין שום צרה בתוך ביתו, ועל כן, מוכן להגיד לכל העולם, בבטחון כזה יש בו הבטחה - שלא יהיה שום צרה בתוך ביתו!

הבוטה בשמי אני מצילו

ויסוד זה מבואר היטב בדברי המדרש (מכילים שזר טו"ז מומזר ל"ב): "אמר להם הקדוש ברוך הוא בטחו בשמי ואני עומד להם, שנאמר (שפיטו, 6): "יבטח בשם ה' וישען באלהיו", ולמה, **שכל מי שבטוח בשמי אני מצילו**, תדע לך שכן חנניה מישאל ועזריה בטחו בשמי, **ובשביל שבטחו בשמי הצלתי אותם**, נבוכדנצאר הרשע אמר בריך אלההון די שדרך מישך ועבד נגו, די התרחיצו עלוהי (דניאל ג, 18), וכן דניאל לא הצלתי אותו אלא על שבטח בשמי, שנאמר (דניאל ו, 17): "והסק דניאל מן גובא", ולמה, די הימן באלהה (עב), **אמר דוד הואיל שכך הוא, כל הבוטח בך נמלט, אף אני אבטח בך, שנאמר בך ה' חסיתי**", ע"כ. דברים נפלאים! חזינן מדברי המדרש, שגדול כח הבטחון, דמי שבטוח בהשי"ת זוכה שמובטח בהשי"ת יצילו מאותו צרה. והלל הזקן, וכן ר' חנינא היה בוטחים בהשי"ת שלא יתרחש להם שום צרה! דמדת הבטחון מועיל להצילו מן הצרה, גם אחר שכבר קיימת הצרה, וגם קודם הצרה, אם יבטח בה', יזכה להנצל מכל צרה שבעולם!

סגולת הבטחון

ר' זונדל מסלנט כתב באיגרת לבנו בא"ד וז"ל, "ועל הכל תשליך יחבך על ה', ואל תקמוץ ואל תדאג כלל, **שזהו סגולת הבטחון שהקב"ה עושה רצונו של הבוטח בו בלב שלם**, ומספיק לו כל צרכיו בכל מקום ובכל עת, ואפילו אינו צדיק כמ"ש (מחלים ג, 1): "הבוטח בה' חסד יסובבנו", והרבה שלוחים למקום, עכ"ל. הרי, לא רק שהבוטה בה' מובטח שלא יהיה לו שום צרה תוך ביתו, גם מובטח בהשי"ת

יעשה רצונו של מי שבטוח בו, וימלא כל משאלות לבו. אם יהיה בוטח בהשי"ת - אז בודאי ישיגם.

וכן מבואר היטב בדברי מרן הגר"ז (על הסודות) וז"ל, "**שהכתוב מעיד שעל ידי מדת הבטחון יכולים להשיג כל דבר, כענין שנאמר: "והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך", ביאור הדבר, שאם תהיה בטחוןך בה' כל כך חזק עד שתתענג על ידי זה, אז יתן לך משאלות לבך, וכן הכתובים מעידים להלן: "גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה. והוציא כאור צדקך ומשפטיך כצהרים". וכן: "דום לה' והתחולל לו". שכפי פי' חז"ל ענין הכתוב, שאם יש לאדם שונאים המבקשים רעתו, ידום וה' יפילם לפניו חללים חללים. הכל לפי ערך שלמות הבטחון ככה ישלם מאתו ית"ש לפי אותה מדה, וישיג כל משאלות לבו בהרחבה", עכ"ל. הרי שע"י מדת הבטחון, יכולין להשיג "כל משאלות לבו"!**

בטחון - שעון זהב

ידוע ומפורסם המעשה עם הגאון ר' ישראל סלנטר והרש"ש. שפעם אחת היה ויכוח ביניהם אם הוא נכון שהאדם הבוטח בה' בודאי ישיג מה שבטוח בה'. הרש"ש אמר שאין כזה דבר, דלא שייך לומר שבודאי ישיג כל מה שבטוח בה'. ומרן ר' ישראל סלנטר סבר, שבודאי ישיג כל מה שבטוח בה'. ואמר באותו שעה, להוכיח האמת, שהוא בוטח בה' שבודאי ישיג שעון זהב. ובאותו שעה נכנס אחד עם שעון של זהב ונתן לו!

הבוטחים בשמך באמת'

פעם אחת דרש ר' ישראל סלנטר דרשה בענין בטחון, שכל משאלה שאדם ישים בטחונו בהשי"ת שישגי אותה - תגיע לו. ואחר הדרשה ניגש אליו אחד, ושאל אותו אם נכונים הדברים? ומרן ר' ישראל סלנטר אישר לו את הדבר ואמר שהוא מקבל עליו אחריות, שאם יבטח בה' שימציא לו עשרת אלפים רובל, בודאי ישיג אותם. יהודי זה הלך לביתו, ועזב את עבודתו, וישב כל היום עם ספר תהלים, וציפה תוך בטחונו בה' - שיביאו אליו עשרת אלפים רובל. עברו כמה ימים, כמה שבועות, כלתה פרוטתו האחרונה מן הכיס ולא היה לחם בביתו לאשתו ולילדיו, והוא עודנו עומד בבטחונו שהכסף יגיע לידו. כשהרעב התחיל להציק לו ולבני ביתו, האיצה בו אשתו ללכת אל ר' ישראל סלנטר ולשאול את פיו, למה לא נתקיימה הבטחתו. ר' ישראל הקשיב במנוחה לדבריו, ואמר לו, שהוא עדיין מאמין בזה באמונה שלימה ואיננו חוזר מאחריותו. אלא שאם קצרה סבלנותו לחכות, הוא מוכן לקנות ממנו את הזכות של עשרת אלפים רובל בחמשת אלפים רובל - ויהיה בתמורת העשרת אלפים המובטחים לו. יהודי זה שמח מאוד על עסק זה, ומיד נאות לו. מיד פנה אליו ר' ישראל ואמר "כלך לך לעבודתך"! אם אתה מוכן להחליף את עשרת האלפים רובל בחמשת אלפים, הרי זה הוכחה גדולה שבטחוןך אינו מלא, ולעולם לא תשיג אותם!

הרי מבואר ממעשה זה, להיות "מובטח" שבודאי ישיג מה שבטוח בה', צריך שיבטח "באמת" בלב שלם בהשי"ת. ואם אין בטחוןך שלם, אינו מובטח כלל. יה"ד שנזכה כולנו להיות בכלל הבוטחים בשמך באמת, אכ"ר!